

ОЛЕГ ЯСЬКІВ

ВЕЧІР
з
КІНО II

ПУТІВНИК ПО СВІТУ КІНО

Харків
«Фоліо»
2021

ВСТУПНЕ СЛОВО АВТОРА

Хоча кінематографу вже більше ніж сто років, психологічно він ровесник двадцятого сторіччя, яке історично тільки підходить до завершення. Для нашого гарячкового часу — це вже старе мистецтво. У цьому можна легко переконатися, спробувавши подивитися фільми через півстоліття після їхньої появи. Абсолютна більшість з них виявляться нецікавими. Ви одразу відчуєте, наскільки марнотратно витратити дві або й три години власного життя на перегляд часом наївних, а часом неправдоподібно пафосних, але неодмінно технічно застарілих фільмів. А набута віднедавна звичка споживати інформаційні сюжети швидкого приготування відіб'є бажання розбиратися в драматичних нюансах та режисерських знахідках старих фільмів.

Всупереч цьому кінематограф був і залишається головним мистецтвом новітньої доби, а відтак є нашим сучасником, якщо не культурним візіонером. Кращі його зразки навдивовижу легко зображують динаміку часу та мінливість цінностей, а найголовніше — залишаються найефективнішим збудником емоцій людини.

Це вже моя друга книга про кіно. Але як і в першій, ми знову говоритимемо тільки про хороші фільми, створені колись і зовсім нещодавно. Її тексти свідомо написані в особливому жанрі, який поєднує есеїстику, роздуми та власне кіноаналіз. Форма цих текстів народилася з усвідомлення, що сьогодні про кіно потрібно писати по-іншому — коротко,

натхненно, доступно, але без втрати об'єктивності. Адже моєю метою було звернутися до широкого кола глядачів: тих, хто вже любить кіно й хоче більшого, і тих, хто наосліп шукає цю любов у величезному безсистемному кінопросторі, втрачаючи дорогоцінний час і настрої.

Структура книги лише частково продовжує попередню, але неодмінно залишає свободу читання: швидкого, щоб ледь вгамувати голод перед вечірнім переглядом, або ж повільного, коли смакуються слова та образи, а перегляд відкладається до особливого настрою.

Цими текстами-імпульсами я намагаюся спонукати вас до свідомого вибору фільмів для перегляду. І якщо кожен текст ви зможете прочитати за дві хвилини, то скільки триватиме післясмак фільму — залежатиме від моєї вправності зі словом. У цьому моє найбільше хвилювання й відповідальність.

Я не покладався у своєму виборі на рейтинги й топ списки, тому що майже втратив до них довіру. Головним критерієм була художня й змістовна якість фільму, а також той духовно-емоційний вплив, який він здатний справити на глядача. Серед фільмів ви зустрінете не лише відомі, але й справжні перлини, які кон'юнктура кіноринку несправедливо заштовхнула в забуття. Тобто, вас чекає не лише перепрочитання визнаної класики, але й відкриття таких фільмів, до яких в самотньому пошуку було б вкрай складно дістатися.

Зрештою, мені хочеться, щоб ви розглядали цю вже другу книгу як ненав'язливе запрошення у світ хорошого кіно, делікатне щодо ваших смаків і приватного часу.

Для мене ж ця книга — завершення важливого етапу на довгій дорозі з кіно. Сподіваюся, що для когось із вас вона стане початком власного шляху. І любові, звичайно. Бо без любові до кіно ані слова в цій книзі не було б написано...

5 x 2

(режисер Франсуа Озон,
Франція, 2004)

Подружнє життя вразливе немов дощова крапля, що тремтливо звисає з пелюстки. Інколи достатньо навіть незначного поштовху на периферії спільного життя, щоб її досконала форма, виплекана мріями, важко зірвалася й розбилася на тисячі кришталіків гірких спогадів.

Майже кожен долучається до великої гри в маленьке подружжя. Відтак, звідусіль можна почути легковажні поради щодо рецептів його тривкості чи причин руйнування. Насправді ж лише окремі — обдаровані талантом уважності та відвагою до правди — можуть передбачити траєкторію подружжя в темряві ночі майбуття. І ще менше з них віднайдуть магнетичної сили слова, які допоможуть відвести від прірви.

Отаке вміння побачити невидиме за реальною оболонкою подружнього життя і є критерієм справжнього митця — чи то письменника, чи то режисера.

Серед таких, наділених особливою психологічною здатністю бачити невидиме, видатний французький режисер Франсуа Озон володіє ще й тихим талантом невтручання. Він делікатно уникає акустичності маніфестів та кришталевій прозорості теорій, розуміючи марність накладення великої матриці теорій на практику малої людини.

Натомість він надтонким скальпелем надрізає оболонку приватності подружнього життя і, немов нейрохірург, виявляє нам його невидиму психологічну систему. Генієм свого уважного розуму він освітлює приховані причини його невдач, про які часто не здогадуються навіть самі учасники.

Кіно, на відміну від психотерапії чи медицини, дозволяє виявити надтонкі нюанси спільної історії чоловіка та жінки, приховані в жестах, побутових словах, відсторонених діях, навіть декораціях предметного світу, які слугують якщо не причинами, то вже точно ознаками нестримного руйнування сім'ї. Саме таку здатність виявляють кращі фільми режисера.

Стрічка під дивною назвою «5 x 2» знята в найбільш плідний та найсильніший період творчості режисера. Того ж року він завершив психологічний трилер «Басейн», а дещо раніше — драму «Під піском». Саме ця тріада фільмів зробила Озона кращим режисером Франції та чи не лідером авторського кіно у світі.

Фільм «5 x 2» — найяскравіший приклад занурення в будинок подружнього життя. Побудована за реверсною за хронологією структурою, вона простежує п'ять епізодів з життя молоді сім'ї (звідси й «5 частин» для двох) від її руйнування до зародження кохання.

Франсуа Озон, який, поза іншим, відзначається невичерпною тематичною фантазією, у цьому фільмі обмежився лише цим прийомом, який, втім, несподівано контрастно просвітлює затінені сторони життя закоханих. Відтак, цілком камерний фільм звучить немов голос гітари в тиші просторої порожньої зали. Уважний глядач навіть без режисерської моральної дидактики зможе відчути звуки від розірваних струн, які пов'язували подружжя, і зробити власні висновки.

Такі висновки, переконаний, потрібні кожному, незалежно від його сімейного статусу чи віку. Адже серед ігор, у які грає людина протягом свого життя, ця — триває найдовше і єдина, яка приведе або до програшу — обох, або ж до спільної перемоги. Тож будьте завжди уважними, коли по-справжньому любите.

7 днів

(режисер Роландо Кола,
Швейцарія — Італія, 2016)

Літо завжди непомітно й несміливо підступає на інтимну відстань. Шепоче морським бризом і лісовим шумом, випускає з домашнього ув'язнення сміливі мрії й запрошує в подорож. Можна заплющити очі й гайнути кудись, де ніколи не зможеш потрапити. Можна зручно примоститись і поставити платівку улюбленого композитора, якого ніколи вже наживо не почуєш. Можна відкрити книгу й нарешті дочитати відкладений роман, на який так довго не було часу. Літній настрій розпачливо провокує наше тіло на кохання, ніжно ковзаючи по ньому, немов хустина з найтоншого шовку...

Ми ж зробимо інше: повернемо собі добре кіно, а з ним цей запаморочливий літній настрій, в якому дійсність ніколи не перевершує мрії, а все відкладає остаточний змаг на наступний рік і знову програє, не відаючи закон життя, в якому у змаганні між духовним і матеріальним останнє ніколи не наздожене перше.

«7 днів» — фільм швейцарського режисера Роландо Кола, знятий спільно з італійськими кіномайстрами — є якраз прекрасним зразком такого літнього настрою. Історія кохання зрілих чоловіка й жінки, яка триває всього сім днів, розгортається на тлі розпеченого сонцем сицилійського острова, на якому єдиними слідами цивілізації залишаються білі будиночки літніх селян, прекрасні народні пісні та подружні історії, закодовані в ставленні одне до одного. Саме тому там прагнуть організувати своє весілля друзі наших героїв, які й просять їх здійснити всі необхідні приготування за сім днів до початку церемонії...

Фільм розповідає здавалось би звичайну історію кохання, яку багато хто проживав. Проте саме мистецтво кіно робить цю історію магнетично привабливою. Єдність місця і часу, глибоко прописані діалоги, стримана й точна в деталях гра акторів, майстерно передана атмосфера середземноморського настрою та прекрасне операторське зображення моря дозволяють віддатися сценарній історії, відчувати почуття героїв майже як власні, відгукнутися на заклик моря, яке в мріях завжди звертається приватно.

Заведено вважати, що швейцарське кіно перебуває на периферії кінематографічної географії. Як виявляється, це уже не зовсім так. Цей та інші достойні фільми, створені в цій маленькій альпійській країні, підтверджують думку про те, що якість національного кіно поступово вирівнюється, бюджети фільмів не завжди корелюють з їхньою якістю, традиційні кінематографічні школи вже давно перестали мати національний вимір і, таким чином, доброго кіно може з'являтися більше, ніж очікуємо і там, де не очікуємо.

Якраз таким прикладом і є «7 днів», камерна літня історія про любов та мрії.

Seven Days, Rolando Colla, 2016

Агата

(режисер Майкл Аптед,
США, 1979)

Внутрішній світ жінки, можливо, має вищу «роздільну» здатність, ніж чоловічий. І хоча чоловіки більше рефлексують про психологію, досліджують нейробіологію емоцій, вигадують переживання в художніх творах, проте їм не вдається підійняти вуаль, що прикриває справжні почуття жінки. Припускаю, що й для жінок-авторок та дослідниць це завдання також ще не розв'язане. І це прекрасно — коли все ще залишаються таємниці, неповторність, простір для фантазій, коли до розуміння внутрішнього світу людини (і жінки, і чоловіка) нам далі, ніж до створення фізичної «теорії всього».

Британський режисер Майкл Аптед здійснив сміливу спробу проникнути у внутрішній світ Агати Крісті, однієї з найпопулярніших жінок в історії, створивши не чергову екранізацію її романів, а версію одного епізоду з її життя. Вже в цьому є інтрига, оскільки ще ніхто не наважувався створити кінобіографію письменниці, яка є найбільш екранізованою у світі й перевершує навіть Шекспіра.

Попри те, що видатна письменниця написала власну автобіографію, попри численні авторизовані біографії дослідників творчості, деякі сторінки її життя залишились утаємниченими. Сама письменниця не особливо розкривалася й воліла залишати частки себе у власних детективних історіях, задаючи дослідницький «квест» майбутнім літературознавцям та психологам. Вірогідно, що письменниця прагнула приховати щось особливо інтимне у власній біографії, щось, що було пов'язане або з сильними почуттями, або з глибокими

переживаннями. Відтак, сама інтрига таких епізодів спокушала до творчого обігрування версій та причин цих таємниць.

Найбільш герметичною таємницею біографії письменниці стали 11 днів її загадкового зникнення з поля зору рідних та журналістів у грудні 1926 року. Така поведінка була викликана важкою любовною драмою, яка сталася в житті Агати Крісті. Тому автори фільму створили власну версію причин та розвитку цієї справді загадкової історії. У результаті вийшла детективна історія, накладена на життя письменниці, тобто детектив, який вигадує таємницю для того, щоб пояснити іншу таємницю реального життя королеви детективу.

Проте як і належить художньому твору, фільм «Агата» став більше ніж детективом, майстерно стилізованим під «детективи Агати Крісті». Це по-жіночому інтимний фільм з точною деталізацією моментів часу та предметного світу, які відтворюють психологічну атмосферу життєвого простору тоді ще молодій письменниці. Недаремно до камери запросили одного з кращих кінооператорів Вітторіо Стораро, неперевершеного майстра емоційно пристрасного та математично розсудливого фільмування. Саме його «кінооко» відтворило оксамитово теплу атмосферу джазових двадцятих, світського товариства та розкішних британських морських курортів.

Для втілення ролі Агати Крісті запросили англійку Ванессу Редгрейв, жінку з королівською поставою та британською врівноваженістю, якій вдалося напрочуд переконливо відтворити характер письменниці. На той час Редгрейв була чи не найпопулярнішою драматичною кіноакторкою і її гра стала окрасою фільму. Американець Дастін Гоффман парував їй у головному дуеті, зігравши таємно закоханого шляхетного журналіста, який і розплутує загадкову історію (за цю роль він отримав нагороду американських кінокритиків). Доповнює розкішний акторський ансамбль англієць Тімоті Далтон, що зіграв першого чоловіка Агати — красеня та гульвісу, який

найвірогідніше і став причиною несподіваного зникнення письменниці.

Цей фільм не був би вартий уваги, якби просто імітував детективну історію. Насправді сам детектив слугує тлом, на якому розгортається історія про жіночу долю. І реальна Агата Крісті постає такою ж жінкою — з плоті і крові, з пристрастей та помилок, як і більшість реальних, але не зіркових жінок...

Agatha, Michael Apted, 1979

ЗМІСТ

Вступне слово	3
КІНОМЕДИТАЦІЇ	5
5×2 (режисер Франсуа Озон, Франція, 2004)	7
7 днів (режисер Роландо Кола, Швейцарія — Італія, 2016).	9
Агата (режисер Майкл Аптед, США, 1979)	11
Балада про Бастера Скрагса (режисери брати Коени, США, 2018).	14
Білий, білий день (режисер Хілмар Палмасон, Ісландія, 2019)	17
Блакитна кімната (режисер Мат'є Амальрік, Франція, 2014)	20
Ван Гог (режисер Моріс Піала, Франція, 1991)	23
Ван Гог — на порозі вічності (режисер Джуліан Шнабель, Великобританія — Франція — США, 2018)	27
Венеційський купець (режисер Майкл Редфорд, Великобританія — США, 2004)	30
Венера в хустрі (режисер Роман Поланський, Франція, 2013)	33
Вечірка задовольень (режисер Клод Шаброль, Франція, 1975)	36
Ви ще нічого не бачили (режисер Ален Рене, Франція, 2012)	39
Викрадаючи коней (режисер Ганс Петер Моланд, Норвегія — Швеція, 2019)	42
Винний (режисер Густав Меллер, Данія, 2018)	45
Відверте зізнання (режисер Патріс Леконт, Франція, 2004)	47
Вікно у двір (режисер Альфред Гічкок, США, 1954)	50
Він і вона (режисер Ніколя Бедос, Франція — Бельгія, 2017)	53

Вони не постарішають (режисер Пітер Джексон, Нова Зеландія — Великобританія, 2018).	56
Вікенд у Парижі (режисер Роджер Мічел, Великобританія — Франція, 2013)	59
Гайд-парк на Гудзоні (режисер Роджер Мічел, Великобританія, 2012).	62
Гарного одужання (режисер Жан Бекер, Франція, 2014)	65
Гіркий місяць (режисер Роман Поланський, США, 1992)	68
Години (режисер Стівен Долдрі, США — Великобританія, 2002)	71
Горностай (режисер Крістіан Венсан, Франція, 2015)	74
Госфорд-парк (режисер Роберт Олтмен, США, 2001)	77
Далеко від неї (режисерка Сара Поллі, Канада, 2006)	80
Джузеппе Москаті: любов, що зцілює (режисер Джакомо Кампіоті, Італія, 2007)	83
Джув'єтта (режисер Педро Альмодовар, Іспанія, 2016)	85
Дивовижна історія Бенджаміна Баттона (режисер Девід Фінчер, США, 2008)	88
Дивовижна історія Франсуа Рабле (режисер Ерве Бале, Франція, 2010)	91
Дієго Марадона (режисер Асіф Кападія, Великобританія, 2019).	94
До побачення там, нагорі (режисер Альбер Дюпонтель, Франція, 2017)	97
До прекрасного (режисерка Ліза Лангсет, Швеція, 2010).	100
До Риму з любов'ю (режисер Вуді Аллен, США — Італія, 2012)	103
Дрібниці життя (режисер Клод Соте, Франція, 1970)	106
Дружина (режисер Бйорн Рунге, Швеція-США, 2017)	109
Запах жінки (режисер Мартін Брест, США, 1992)	111

Заради моєї доньки (режисер Венсан Гаренк, Франція — Німеччина, 2016)	114
Засновано на реальних подіях (режисер Роман Поланський, Франція, 2017)	116
Зневага (режисер Жан-Люк Годар, Франція, 1964)	118
Ідеальні незнайомці (режисер Паоло Дженовезе, Італія, 2016)	122
Інша жінка (режисер Вуді Аллен, США, 1988)	124
Істина (режисер Анрі-Жорж Клузо, Франція, 1960)	127
Кохання в холодному кліматі (режисер Том Гупер, Великобританія, 2001)	130
Літній час (режисер Олів'є Ассаяс, Франція, 2008)	132
Людина на ім'я Уве (режисер Ганнес Голм, Швеція, 2015)	134
Марсельська історія: Маріус, Фанні (режисер Даніель Отей, Франція, 2013)	137
Милосердя (режисер Матіас Гласнер, Німеччина — Норвегія, 2012)	140
Між друзями (режисер Олів'є Бару, Франція, 2015)	143
Міссіс Гендерсон представляє (режисер Стівен Фрірз, Великобританія, 2005)	145
Місце зустрічі (режисер Паоло Дженовезе, Італія, 2017)	148
Море всередині (режисер Алехандро Аменабар, Іспанія, 2004)	150
Мрійники (режисер Бернардо Бертолуччі, Італія — Франція — Великобританія, 2003)	153
На порозі зими (режисер Філіп Клодель, Франція, 2013)	156
Над зозулиним гніздом (режисер Мілош Форман, США, 1975)	159
Неділя за містом (режисер Бертран Таверньє, Франція, 1984)	162
Нехай живе Цезар! (режисери брати Коени, США, 2016)	165
Нове життя (режисер Жан-Марк Брондоло, Франція, 2018)	169

Обіцянка на світанку (режисер Ерік Барб'є, Франція — Бельгія, 2017)	171
Об'явлення (режисер Ксав'є Джаннолі, Франція, 2018)	174
Одного разу в Америці (режисер Сержіо Леоне, США — Італія, 1984)	177
Під піском (режисер Франсуа Озон, Франція, 2000)	179
Після весілля (режисерка Сюзанн Бір, Данія, 2006)	182
Повернення у Монток (режисер Фолькер Шльондорф, Німеччина, 2017)	184
Правда на вибір (режисер Джуліан Фелловз, Великобританія, 2005)	187
Прекрасна епоха (режисер Ніколя Бедос, Франція, 2019)	190
Приватні бесіди (режисерка Лів Ульман, Швеція, 1996)	193
Подвійні життя (режисер Олів'є Ассаяс, Франція, 2018)	196
Про тіло і душу (режисерка Ільдико Еньєді, Угорщина, 2017)	198
Ребека (режисер Альфред Гічкок, США, 1940)	200
Свідок обвинувачення (режисер Біллі Вайлдер, США, 1957)	204
Світло (режисер Філіп Льоре, Франція, 2004)	206
Світське життя (режисер Вуді Аллен, США, 2016)	208
Спільники (режисер Крістіан Венсан, Франція, 2013)	210
Справжній Вермер (режисер Рудольф ван ден Берг, Нідерланди, 2016)	213
Тиха пристрасть (режисер Теренс Девіс, Великобританія, 2016)	216
У рівновазі (режисер Деніс Деркур, Франція, 2015)	220
Убивство за алфавітом (режисер Ерік Ворет, Франція, 2009)	223
Убивство на сімейному вечорі (режисер Едвін Бейлі, Франція, 2006)	226
Усі знають (режисер Асгар Фаргаді, Іспанія, 2018)	229
Фокстрот (режисер Самуель Маоз, Ізраїль, 2017)	232

Холодна війна (режисер Павел Павліковскі, Польща, 2018) . . .	235
Холодне світло (режисер Гільмар Одссон, Ісландія, 2004)	238
Хороша жінка (режисер Майк Баркер, Великобританія — Італія, 2004)	241
ЕТЮДИ З ІСТОРІЇ КІНО.	245
Кіно і краса. Етюд перший, чорно-білий.	247
Нуар: гра в характери. Етюд другий, сутінковий.	250
Італійська для початківців. Етюд третій	255
У дзеркалі війни. Етюд четвертий	262
Гармонії французьких хвиль. Етюд п'ятий	270
<i>Іменний показчик</i>	278